

Онопрієнко Є.Ю., магістр

Науковий керівник: к.с.н. Гриценко Л.Л.

Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи Національного банку України»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний стан міжнародних відносин України з іншими країнами та розвиток національної економіки безпосередньо залежать від процесів, які відбуваються в банківському секторі. В умовах інтеграції України до європейського економічного простору підвищується актуальність дослідження ролі банківської системи як складової економічної інфраструктури, яка повинна враховувати сучасні глобалізаційні процеси, сприяти вдосконаленню функціонування фінансової системи та підвищенню ефективності економіки.

Українська фінансова система розвивається за проєвропейською банкоорієнтованою моделлю. Про це свідчить те, що активи відчизняних банків у 2009 році становлять 1001626 млн. грн., в той час як активи страхових компаній 41753,5 млн. грн.

Банківську систему України можна вважати практично сформованою, оскільки розроблена нормативно-правова база, впроваджені принципи діяльності банків, інструменти та методи грошово-кредитної політики. Проте, розвиток міжнародних зв'язків ставить нові завдання перед банківською системою, для вирішення яких спочатку необхідно розв'язати ряд існуючих проблем, зокрема наявність низької конкурентоздатності вітчизняних банків, недокапіталізованість та низька якість надання послуг при їх високій вартості (рис. 1). На нашу думку, доцільним є обґрунтування основних проблем та виявлення факторів, що стримують розвиток банківської системи в Україні.

Дослідження сучасного стану банківської системи дозволяє зробити висновок, що 2009 рік став одним з найскладніших періодів у діяльності національних банків, про що свідчить наявність значних збитків. Результатом діяльності банківського сектору в 2009 році є збиток у розмірі 28 млрд. грн., в той час як 2008 рік був прибутковим і розмір прибутку становив 7,3 млрд. грн. Лише такі банки, як Ощадбанк, Приват-Банк і Укрспонбанк залишилися стабільно прибутковими на протязі 2009 року.

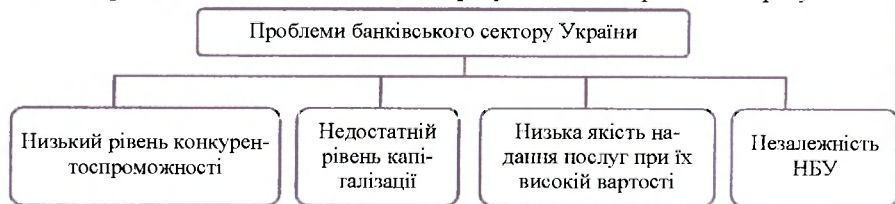

Рисунок 1 – Основні проблеми банківського сектору України

Низький рівень конкурентоспроможності банківської системи та недостатній рівень капіталізації порівняно з провідними країнами світу призведе до витіснення національних банків іноземними. Головною метою входження іноземних банків в Україну є прагнення завойовувати нові ринки та встановити контроль над ними. На сьогоднішній день фінансовий сектор є одним з лідерів відносно залучення іноземних інвестицій. Безпосередньо у банківській сфері їх частка складає 35,8 % (табл. 1) і перевищує порогове значення межі економічної безпеки на рівні 30 %.

Таблиця 1

Кількість банків з іноземним капіталом

№ з/п	Показники	Рік					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Кількість діючих банків	158	160	170	175	184	182
1.1	з них з іноземним капіталом	19	19	35	47	53	51
1.2	у тому числі зі 100% іноземним капіталом	7	7	13	17	17	18
2	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	11,3	9,6	27,6	35,0	36,7	35,8

Великий інтерес у вітчизняних банкірів викликають питання про наслідки присутності іноземного капіталу в Україні, оскільки це суттєво позначиться на конкурентоспроможності національних банків. Тому ми вважасмо за доцільне виділити переваги та недоліки присутності іноземних банків в Україні (табл. 2).

Таблиця 2

Переваги та недоліки присутності іноземних банків в Україні

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> - залучення в економіку України закордонних інвестиційних ресурсів; - впровадження нових банківських послуг; - запозичення новітніх технологій; - міжнародний досвід; - збільшення обсягу кредитних ресурсів; - посилення конкуренції на банківському ринку; - здешевлення банківських послуг 	<ul style="list-style-type: none"> - ризик «залежного розвитку» вітчизняного банківського сектору від тенденцій на світовому ринку; - неможливість повного контролю над операціями іноземних банків; - задоволення інтересів країни походження капіталу; - витіснення українських банків більш капіталізованими іноземними банками

Однією з найголовніших проблем, яка гальмує розвиток банківської системи України, є недостатній рівень капіталізації, що робить банки неплатоспроможними і впливає на їх надійність. Про це свідчить частка банківського капіталу у ВВП, яка в 2009 році становить 13,8 %. Основними напрямками вирішення даної проблеми є збільшення капіталу за рахунок прибутку, розміщення акцій власної емісії, створення банківських об'єднань та ін.

Досить актуальною є проблема низької якості надання банківських послуг та їх висока вартість. Облікова ставка НБУ з 12.08.2009 р. становить 10,25 %, при цьому процентні ставки центральних банків провідних країн світу коливаються від 0,1 % до 3,75 %. Це означає, що вартість кредитів вітчизняним банкам і, відповідно, населенню та підприємству є значно дорожчою в порівнянні з їх вартістю у розвинутих країнах.

Світовий досвід показує, що країни з достатньо незалежним центральним банком досягають кращих результатів в економії, ніж країни з залежним центральним банком. За результатами аналізу індексу Цукермана рівень незалежності НБУ склав лише 52 % від ідеального стану. Тому необхідно здійснювати подальше реформування банківської системи для поліпшення результату за цим показником.

Отже, банківська система країни є однією з найважливіших складових національної фінансової системи. Розробка стратегії розвитку банківської системи в умовах глобалізаційних процесів дозволить Україні інтегрувати до світового фінансового середовища, підвищити рівень конкурентоспроможності банківського сектору та в повному обсязі обслуговувати потреби економіки.

Гузєнко О.П., Бахтіна В.С.

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНУ ім. В. Гетьмана»

СПЕЦИФІКА УЧАСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В ОПЕРАЦІЯХ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Операції проектного фінансування набирають особливої актуальності в умовах ринкових змін та в період економічної кризи. Одним з найбільш активних учасників проектного фінансування є банки. Операції проектного фінансування не можна однозначно віднести ні до інвестиційних, ні до кредитних банківських операцій. Вони являють собою синтетичний банківський продукт, що має змішану природу й сполучає у собі елементи багатьох традиційних банківських операцій. Безумовно, проектне фінансування дозволяє синхронізувати економічні інтереси кредиторів і позичальників, тому що з його допомогою можна забезпечити оптимальне співвідношення між акціонерним і кредитним фінансуванням проекту.

Зауважимо, особливістю участі банків в операціях проектного фінансування є те, що вони стають не тільки позикодавцями, а безпосередніми учасниками інноваційного проекту, здобувачи пакет акцій позичальника або вводячи в раду директорів свого представника для безпосереднього контролю за цільовим використанням коштів, що є додатковою гарантією повернення кредиту. У цьому випадку банк одержує незаперечну інформаційну перевагу, оскільки жодне скільки-небудь істотне управлінське рішення не буде прийняте без його відома.

Варто зазначити, що терміну «проектне фінансування», яке міститься у документі Базельського комітету, відповідає термін «кредитування під інвестиційний проект», який введено до переліку кредитних операцій банків України відповідно до «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» [1].

Нагадаємо, проектне фінансування за кордоном використовується досить широко, однак в Україні є порівняно новим видом інвестиційної діяльності й, на жаль, на сучасному етапі розвивається недостатніми темпами. Досліджувана операція доступна не всім вітчизняним банкам, оскільки відчувається нестача відповідних інтелектуальних, організаційних, інформаційних, технологічних і інших ресурсів, а також капіталу. Крім того, проблема концентрації кредитних ризиків на одного позичальника при даному виді фінансування стоїть більш гостро, ніж при традиційних банківських кредитах, а портфель проектного фінансування повинен бути більш диверсифікованим, ніж при наданні відносно надійних традиційних позик.

Як відзначають вітчизняні дослідники, причини незадовільного стану ринку проектного фінансування в Україні полягають не тільки в певних недоліках інституціонального середовища, але й у невідповідності ряду положень банківського законодавства потребам подальшого розвитку цієї банківської операції.

З позиції класичного підходу схеми фінансування, яка запропонована українськими банками, зауважує О. Ляхова [2], здебільшого обирають метод проектного кредитування зі збереженням його принципів та особливостей. Більш за все вітчизняні банки приймають участь у проектному фінансуванні тільки тих проектів, які реалізуються на приналежним або підконтрольним їм підприємствах, бюджет яких перебуває в діапазоні 500 тис. ~ 5 млн. дол. США, строк реалізації обмежується 5 роками, а власна участь спонсорів у фінансуванні становить від 15% до 30%. Крім того, фінансування з частковим регресом на ініціаторів, а тим більше, без регресу, коли забезпеченням виступає тільки сам проект, застосовуються в сучасних вітчизняних умовах тільки як виняток, а більшість банків віддає перевагу проектному фінансуванню з повним регресом.

На жаль, досить часто вітчизняні банки помилково називають деякі види своєї діяльності проектним фінансуванням. Проте дослідженням доведено, що при організації кредитних угод простежується ряд невідповідностей основним класичним канонам проектного фінансування, а саме: хоча банки й декларують свої наміри здійснювати повернення боргу з коштів, що утворюються в результаті реалізації проекту, не відволікаючи фінансові ресурси від інших видів діяльності компанії, більшість із них у реальності вимагають як забезпечення заставу основних засобів та акцій підприємств; приймаючи рішення про участь у проектному фінансуванні, банки в обов'язковому порядку перевіряють можливість компанії обслуговувати кредитну заборгованість із поточної комерційної діяльності, не пов'язаної з реалізацією проекту; більшість банків, приймаючи рішення про участь у проектному фінансуванні, виставляють фірмі-організатору умову, від-